

ROLA ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU W ZAPEWNIENIU BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO*

GRZEGORZ DOBROWOLSKI

Abstract: **The Role of Sustainable Development in the Energy Security**

In accordance with the provisions of the Act of 10 April 1997. Energy Law, energy security is “the state of the economy allows to cover the current and prospective demand for fuel and energy in a technically and economically justified by the requirements of environmental protection”. Ensuring energy security must be in accordance with the principle of sustainable development. Therefore, all activities related to the acquisition of energy, its transmission and use should be carried out in accordance with the provisions of environmental law. All these rules can be considered as a new area of law – the law of energy security.

Keywords: sustainable development, energy security, environmental protection

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, bezpieczeństwo energetyczne, ochrona środowiska

I. Celem uchwalonej dnia 10 kwietnia 1997 r. ustawy Prawo energetyczne (dalej „p.e.”) (Dz. U. z 2012 r. nr 1059 ze zm.) jest tworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju kraju, zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, oszczędnego i racjonalnego użytkowania paliw i energii, rozwoju konkurencji, przeciwdziałania negatywnym skutkom naturalnych monopolii, uwzględniania wymogów ochrony środowiska, zobowiązań wynikających z umów międzynarodowych oraz równoważenia interesów przedsiębiorstw energetycznych i odbiorców paliw i energii. Szczególną rolę w tym zakresie odgrywa zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego. To ostatnie rozumiane jest zaś jako (art. 3 pkt 16 p.e.) „stan gospodarki umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska”.

Pojęcie zdefiniowane w art. 3 pkt 13 ustawy stanowi w istocie wypadkową kilku elementów, na które składają się bezpieczeństwo:

- dostaw energii elektrycznej,
- pracy sieci elektroenergetycznej,

* Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2012/05/B/H5/00632.

- dostarczania paliw gazowych,
- funkcjonowania systemu gazowego, systemu elektroenergetycznego albo sieci ciepłowniczej,
- funkcjonowania sieci transportowej dwutlenku węgla.

Jak wynika z treści ustawy, osiągnięcie jej celów winno następować ze szczególną dbałością o stan środowiska. Wynika to zarówno z wspomnianych wyżej pojęć, jak również celu polityki energetycznej. Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy jest nim zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju, wzrostu konkurencyjności gospodarki i jej efektywności energetycznej, a także ochrony środowiska. Podobne treści można znaleźć również w art. 51 ust. 1 pkt 2 ustawy, zgodnie z którym „projektowanie, produkcja, import, budowa oraz eksploatacja urządzeń, instalacji i sieci powinny zapewniać racjonalne i oszczędne zużycie paliw lub energii przy zachowaniu [...] bezpieczeństwa obsługi i otoczenia po spełnieniu wymagań ochrony środowiska”.

Rola, jaką w zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego państwa odgrywa problematyka ochrony środowiska, uzasadnia podjęcie próby ustalenia wzajemnych relacji pojęcia bezpieczeństwa energetycznego oraz zasady zrównoważonego rozwoju, stanowiącej naczelną regułę określenia zasad korzystania z zasobów środowiska.

Zasada zrównoważonego rozwoju pojawiła się w polskim systemie prawnym z wejściem w życie Konstytucji z dnia 2 kwietnia 1997 r. W świetle jej art. 5, „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”. Przepis ten określa funkcje państwa, czyli zasadnicze kierunki i cele jego działania. Wprowadza zasadę zrównoważonego rozwoju jako zasadę ustrojową, odnoszącą się do podstawowych zadań państwa a jednocześnie określa ochronę środowiska jako jednego z podstawowych zadań władz publicznych jak i obywateli.¹

Samo pojęcie zrównoważonego rozwoju zostało zdefiniowane w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska.² W świetle jej art. 3 pkt 50 jest nim „taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń”.

Powyższa definicja jest zbieżna z tymi występującymi w najważniejszych dokumentach międzynarodowych dotyczących ochrony środowiska. Przykładem można tu przytoczyć choćby raport Komisji Ochrony Środowiska ONZ z 1987 r. zatytułowany „Nasza wspólna przyszłość” (tzw. raport Brundtland), gdzie rozwój zrównoważony określono jako taki rozwój, który zapewnia zaspokojenie potrzeb obecnych pokoleń, nie przekreślając możliwości zaspokojenia potrzeb pokoleń następnych.³

¹ BUKOWSKI, Z.: Konstytucyjne podstawy obowiązków państwa w zakresie ochrony środowiska. *Prawo i środowisko* z 2002 r. nr 4, s. 63–73. Por. także STELMASIAK, J. (red.): *Prawo ochrony środowiska*. Warszawa, 2010, s. 27.

² Dz. U. z 2013 r. poz. 1232.

³ <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>.

Inaczej zrównoważony rozwój ujmowany jest w dokumentach Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody. W Światowej Strategii Ochrony Przyrody jest on definiowany jako „procesy przekształcania biosfery i wykorzystania zasobów (ludzkich, ekonomicznych oraz zasobów przyrody nieożywionej i ożywionej) dla zaspokojenia potrzeb człowieka i poprawy jakości jego życia, które uwzględniają równocześnie czynniki społeczne, ekologiczne, ekonomiczne i wielkość zasobów przyrody. W wypadku możliwości wyboru jednej z opcji rozwoju procesy te uwzględniają korzyści i straty wynikające z potencjalnego wyboru w perspektywie bliższej i odległej przyszłości”.⁴

Można jeszcze tu wspomnieć o definicji (czy raczej kryteriach) zrównoważonego rozwoju zawartym w dokumencie Agenda 21 dla Regionu Morza Bałtyckiego. Zgodnie z tym dokumentem⁵ „zrównoważony rozwój oznacza:

- bezpieczne i zdrowe życie obecnych i przyszłych pokoleń,
- kwitnącą i sprzyjającą współpracy gospodarkę i społeczeństwo dla wszystkich,
- że współpraca regionalna i lokalna opiera się na demokracji, otwartości i uczestnictwie,
- że różnorodność biologiczna i ekosystemów i ich produktywność będą odnowione lub utrzymane,
- że zanieczyszczenie atmosfery, ziemi i wody nie przekroczy możliwości regeneracyjnych przyrody,
- że zasoby odnawialne są używane i zarządzane efektywnie w granicach ich możliwości regeneracyjnych,
- że przepływ materiałowy zasobów nieodnawialnych jest efektywny i cykliczny, a substytuty odnawialne są tworzone i promowane,
- że świadomość elementów i procesów prowadzących do zrównoważonego rozwoju jest wysoka wśród różnych uczestników i poziomów społeczeństwa”.

II. Jak wskazuje się w literaturze przedmiotu, pojęcie zrównoważonego rozwoju może być wykorzystywane w prawie w dwojaki sposób. Pierwszy, to ogólne odwołania do samej koncepcji w treści poszczególnych aktów prawnych. Drugi, to wykorzystanie elementów analizowanej koncepcji w aktach w sposób systemowy, umożliwiający przeniesienie celów i zadań określonych w jej ramach.⁶

W ustawodawstwie, zarówno wewnętrznym jak i międzynarodowym, funkcjonuje również pojęcie zasady zrównoważonego rozwoju. Na początku jednak należy wyraźnie podkreślić, iż terminu powyższego nie należy utożsamiać z „zasadami zrównoważonego rozwoju”, przyjętymi w trakcie konferencji w Rio de Janeiro w 1992 r. Wówczas to została przyjęta „Deklaracja z Rio w sprawie środowiska i rozwoju”.⁷ Zawiera ona 27 zasad stanowiących katalog praw i obowiązków, których realizacja jest niezbędna do osiągnięcia celu głównego, jakim jest zrównoważony rozwój.⁸ Statuuja one przede

⁴ Por. Światowa strategia ochrony przyrody. Ochrona żywych zasobów dla trwałego rozwoju, IUCN, UNEP, WWF, Liga Ochrony Przyrody, Warszawa 1985.

⁵ Agenda dla regionu Morza Bałtyckiego – Bałtyk 21 [w] Seria Bałtyk 21 Nr 1/98.

⁶ BUKOWSKI, Z.: *Zrównoważony rozwój w systemie prawa*. Toruń, 2009, s. 41.

⁷ Ang. *Rio Declaration on Environment and Development*.

⁸ STOCHLAK, J. – PODOLAK, M.: *Ochrona środowiska w Polsce. Studium prawnopolitologiczne*. Lublin, 2006, s. 381–423.

wszystkim regułę, iż człowiek jest w centrum zainteresowania w procesie zrównoważonego rozwoju (zasada 1). Prawo do rozwoju musi być realizowane tak, ażeby sprawiedliwie połączyć rozwojowe i środowiskowe potrzeby obecnych i przyszłych generacji (zasada 3). Zgodnie zaś z zasadą 4 „deklaracji”, aby osiągnąć zrównoważony rozwój, ochrona środowiska powinna stanowić nierozłączną część procesu rozwoju i nie może być rozpatrywana oddzielnie od niego. Powyższe zasady stanowią swego rodzaju deklaracje polityczne państw, które uczestniczyły w konferencji w Rio de Janeiro. Są wytycznymi, od realizacji których uzależnione jest wdrożenie koncepcji zrównoważonego rozwoju.

Inaczej sytuacja wygląda w przypadku „zasady zrównoważonego rozwoju”. Ta stanowi zasadę prawa. To ostatnie pojęcie budzi jednak spore wątpliwości interpretacyjne. Odwołując się do doktryny prawa w tym zakresie można stwierdzić, iż termin „zasada prawa” używany jest w dwóch znaczeniach, opisowym i dyrektywalnym. Zasady rozumiane dyrektywalnie to reguły wyrażające wartości, które prawodawca uważa za szczególnie doniosłe i co do których chce, by były respektowane przy stosowaniu pozostałych norm. Stanowią one dyrektywy postępowania, które można wyinterpretować z tekstu prawnego lub wywnioskować z norm prawnych, które zostały wyinterpretowanych z tego tekstu i są przez to prawnie wiążące (zasada prawa *sensu stricte*). Inny charakter mają zasady w znaczeniu opisowym, określające typ ukształtowania danej instytucji prawnej.

W literaturze przedmiotu pojęcie zrównoważonego rozwoju, w rozumieniu zasady prawa, budzi pewne kontrowersje. Wedle części Autorów można mówić o zasadzie zrównoważonego rozwoju jako zasadzie ogólnej systemu prawa.⁹ Pomimo pewnych wątpliwości przyjmuje się również, że analizowana zasada ma charakter dyrektywalny.¹⁰ Wedle innych podglądów charakter zasady zrównoważonego rozwoju jest szczególnie. Stanowi ona raczej koncepcję rozwoju społeczno-gospodarczego, czy też ideę stworzenia stałych i sprawiedliwych podstaw bytu ludzi, zarówno obecnych jak i przyszłych pokoleń, poprzez zrównoważenie rozwoju społecznego i ekonomicznego ze zużyciem zasobów środowiska oraz poprawę jego jakości, tam gdzie to jest konieczne.¹¹

Inaczej zasada zrównoważonego rozwoju jest rozumiana w orzecznictwie sądowniczym. Tu przyjmuje się, iż stanowi ona przede wszystkim rolę dyrektywy wykładni. A to wtedy gdy pojawiają się wątpliwości co do zakresu obowiązków, rodzaju obowiązków i sposobu ich realizacji należy posilkować się wspomnianą zasadą. Pełni ona zatem rolę podobną do zasad współżycia społecznego czy społeczno-gospodarczego przeznaczenia w prawie cywilnym. W pierwszej kolejności do uwzględnienia zasady zrównoważonego rozwoju obowiązany jest ustawodawca w procesie stanowienia prawa ale z drugiej strony zasadę te powinny mieć na uwadze organy stosujące

⁹ JAWOROWICZ-RUDOLF, A.: *Zasada zrównoważonego rozwoju jako priorytet polskiej polityki społecznej gospodarczej oraz jako zasada ogólna systemu prawa* [w:] *Prace z zakresu Ekonomii i Polityki*. Kielce, 2001/4, s. 46.

¹⁰ BUKOWSKI, Z.: *Zrównoważony rozwój w systemie prawa*. Toruń, 2009, s. 45.

¹¹ Por. w tym zakresie SOMMER, J.: *Prawo a koncepcja zrównoważonego rozwoju* [w:] PAPUZINSKI, A. (red.): *Zrównoważony rozwój. Od utopii do praw człowieka*. Bydgoszcz, 2005 oraz JERZMAŃSKI, J.: *Ochrona przyrody w prawie międzynarodowym i europejskim* [w:] RADECKI, W. (red.): *Teoretyczne podstawy prawa ochrony przyrody*. Wrocław, 2006, s. 382.

prawo. Niekiedy bowiem stan faktyczny wymaga rozważenia i wyważenia rozwiązań korzystniejszych przy zastosowaniu zasady zrównoważonego rozwoju.¹²

W polskim systemie prawnym nie ustanowiono jednak zasady prymatu ochrony środowiska nad innymi względami. Ramy uwzględniania kwestii ochrony środowiska wyznacza analizowana zasada (zgodnie z art. 5 Konstytucji RP). W myśl tej zasady organ administracji orzekający w sprawie powinien mieć na uwadze także uwarunkowania związane z rozwojem społeczno-gospodarczym.¹³ Nie ulega więc wątpliwości, iż w ramach zasady zrównoważonego rozwoju mieści się nie tylko ochrona przyrody (środowiska), ale i troska o rozwój społeczny i cywilizacyjny, związany choćby z koniecznością budowania stosownej infrastruktury.¹⁴

Jak się wydaje, zasady zrównoważonego rozwoju (w znaczeniu prawnym) nie można zakwalifikować w sposób jednoznaczny do jednej z wymienionych wyżej kategorii. Jak się zdaje, będzie ona stanowić zarówno postulat, skierowany do ustawodawcy, odnośnie kształtowania pożądanego kierunku regulacji, jak również pomagać w wykładni tych przepisów, które budzą rozbieżności interpretacyjne.

III. Analizując relację między pojęciem bezpieczeństwa energetycznego a zasadą zrównoważonego rozwoju warto zwrócić uwagę na art. 1 ust. 2 in principio ustawy Prawo energetyczne. Zgodnie z tym przepisem, celem ustawy jest „tworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju kraju, zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, oszczędnego i racjonalnego użytkowania paliw i energii, rozwoju konkurencji, przeciwdziałania negatywnym skutkom naturalnych monopolii, uwzględniania wymogów ochrony środowiska, zobowiązań wynikających z umów międzynarodowych oraz równoważenia interesów przedsiębiorstw energetycznych i odbiorców paliw i energii”.

W literaturze przedmiotu przyjmuje się, iż użyte sformułowanie „zrównoważony rozwój kraju” to pośrednio odwołanie do zasady zrównoważonego rozwoju. W prawie energetycznym rozwój taki odnosi się nie tyle do państwa, co do kontekstu ekonomicznego, społecznego i środowiskowego, którego częścią jest gospodarka paliwami i energią na terytorium RP.¹⁵ Stanowisko takie może budzić wątpliwości. Nie do końca bowiem wiadomo, w kontekście wcześniej poczynionych ustaleń, czemu zatem w art. 1 ust. 2 ustawy Prawo energetyczne miało by służyć stwierdzenie, iż celem ustawy jest również „uwzględnianie wymogów ochrony środowiska”. Niezależnie od tego zrównoważony rozwój musiałby się odnosić do „środowiska” jako całości. Trudno bowiem wyobrazić sobie sytuację, gdy realizacja nakazu przewidzianego w art. 5 Konstytucji RP odbywa się kosztem środowiska „poza terytorium kraju”.

Jak się zdaje, pojęcie „zrównoważony rozwój kraju” ma charakter raczej ekonomiczny. Potwierdzenie tej tezy można znaleźć w treści art. 13 ustawy, zgodnie z którym „celem polityki energetycznej państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju, wzrostu konkurencyjności gospodarki i jej efektywności energetycznej, a także ochrony środowiska”. Jak widać problematyka ochrony środowiska została tam

¹² Por. wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 25 marca 2009 r. sygn. II SA/Go 825/08 (wszystkie orzeczenia za Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych).

¹³ Por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 czerwca 2009 r. sygn. IV SA/Wa 1269/08.

¹⁴ Por. wyrok NSA z dnia 26 października 2011 r. sygn. II OSK 1820/11.

¹⁵ KLOC-EVISON, K. – KOŚKA, D.: Komentarz do art. 1 ustawy Prawo energetyczne [w:] MURAS, Z. – SWORA, M. (red.): *Komentarz do ustawy Prawo energetyczne*. Lex/El.

dołączona niejako „dodatkowo” obok celów związanych z rozwojem gospodarczym. Także polityka energetyczna państwa (art. 15 p.e.) jest opracowywana zgodnie z zasadą „zrównoważonego rozwoju kraju” i zawiera

- 1) ocenę realizacji polityki energetycznej państwa za poprzedni okres;
- 2) część prognostyczną obejmującą okres nie krótszy niż 20 lat;
- 3) program działań wykonawczych na okres 4 lat zawierający instrumenty jego realizacji.

Co ciekawe „Polityka energetyczna państwa do 2030 r.” posługuje się głównie pojęciem „zrównoważonego rozwoju”.¹⁶ Już we wprowadzeniu do niej jest użyte określenie „do najistotniejszych zasad polityki energetycznej zaliczono m.in.: oparcie rozwoju energetyki na idei zrównoważonego rozwoju i mechanizmach konkurencji, wypełnianie [...]”. W pkt. 1.2 stwierdza się zaś, iż „realizując działania zgodnie z tymi kierunkami, polityka energetyczna będzie dążyła do wzrostu bezpieczeństwa energetycznego kraju przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju”. W istocie taka sama sytuacja występuje w przyjętej dnia 15 kwietnia 2014 r. uchwale Rady Ministrów w sprawie przyjęcia Strategii „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.”.¹⁷ We wprowadzeniu zawiera ona stwierdzenie, iż podstawowym warunkiem zrównoważonego rozwoju jest zagwarantowanie wysokiej jakości życia obecnym i przyszłym pokoleniom, przy racjonalnym korzystaniu z dostępnych zasobów. Podejście to ma charakter dominujący w międzynarodowych stosunkach gospodarczych, a w ostatnich latach koncentruje się na konieczności transformacji systemów społeczno-gospodarczych w kierunku tzw. „zielonej gospodarki”. Jedynie w rozdziale V Rada Ministrów używa terminu „zrównoważony rozwój kraju” odnośnie celów narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej.

Ustawa Prawo energetyczne zawiera jeszcze dwa odesłania do zasady zrównoważonego rozwoju, które nie wnoszą w praktyce nic nowego do prowadzonych rozważań. Pierwsze zawarte jest w art. 9s ustawy i ma charakter pośredni. Odnosi się ono do poświadczenia spełnienia przez biopłynny kryteriów zrównoważonego rozwoju, o którym mowa w art. 17 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych zmieniającej i w następstwie uchylającej dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/30/WE.¹⁸ Drugie dotyczy sprawozdań z wyników monitorowania bezpieczeństwa dostaw paliw gazowych i energii elektrycznej (art. 15 p.e.).

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia należy przyjąć, iż ustawa Prawo energetyczne praktycznie nie zawiera bezpośrednich odwołań do zasady zrównoważonego rozwoju. Pojawia się jednak pytanie, czy odesłania takie są konieczne. Należy mieć bowiem świadomość, iż prawna regulacja energetyki, w tym obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego nie są domeną li tylko ustawy dnia 10 kwietnia 1997. Realizację celu ustawy (w zakresie bezpieczeństwa energetycznego) następuje bowiem na kilku etapach, wśród których można wymienić:

¹⁶ Por. obwieszczenie Ministra Gospodarki z dnia 21 grudnia 2009 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2030 r. (Mon. Pol. Z 2010 r. Nr 2, poz. 11).

¹⁷ Mon. Pol. poz. 469.

¹⁸ Dz. Urz. UE L 140 z 5. 6. 2009, s. 16.

- budowę obiektów energetycznych (w tym sieci przesyłowych),
- pozyskiwanie nośników energii (przede wszystkim paliw energetycznych),
- wytwarzanie energii,
- przesył energii,
- wykorzystanie energii (w tym działania zmierzające do poprawy efektywności w tym zakresie).

Każdy z tych etapów musi następować z zachowaniem odpowiednich reguł przewidzianych przepisami szeroko rozumianego prawa ochrony środowiska. To ostatnie zaś, jest tworzone, ale również stosowane zgodnie z dyrektywami zasady zrównoważonego rozwoju. Rozwój obiektów i sieci energetycznych stanowią przedsięwzięcia w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.¹⁹ Pozyskiwanie kopalnych nośników energii to domena ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze.²⁰ Środowiskowe uwarunkowania wytwarzania energii (w tym zakres dopuszczalnego oddziaływania na środowisko) oraz związane z tym ekonomiczne instrumenty są przede wszystkim reglamentowane przepisami ustaw z dnia:

- 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska,
- 14 grudnia 2012 r. o odpadach.²¹

Nie można wreszcie w rozpatrywanym zakresie zapominać o przepisach ustaw z dnia 2009 listopada 2000 Prawo atomowe²² oraz z dnia 29 czerwca 2011 r. o przygotowaniu i realizacji inwestycji w zakresie obiektów energetyki jądrowej oraz inwestycji towarzyszących.²³ W oparciu o przepisy tych aktów (mimo odmiennego zakresu regulacji) można realizować przedsięwzięcia, które ostatecznie pozwolą zrealizować cel określony w art. 1 ust. 2 ustawy Prawo energetyczne i w konsekwencji zapewnić bezpieczeństwo energetyczne.

IV. Reasumując powyższe rozważania można dojść do kilku ogólnych wniosków. Przede wszystkim należy podkreślić, iż ustawa Prawo energetyczne w bardzo ograniczonym zakresie odwołuje się do zasady zrównoważonego rozwoju. Trudno ocenić tę sytuację pozytywnie, zwłaszcza w kontekście konieczności bezpieczeństwa energetycznego, które w istocie służy zapewnieniu zrównoważonego rozwoju. Z drugiej strony nie można mówić o realizacji bezpieczeństwa energetycznego bez pełnego wykorzystania zasady, o której mowa w art. 5 Konstytucji RP. Poza sferą deklaratywną faktyczne związanie tych dwóch pojęć ma miejsce w ustawodawstwie zwykłym. Wszak rozwiązania służące wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii (zwłaszcza z mikroinstalacji) i ich dywersyfikacja służy zapewnieniu rozwoju zrównoważonego.

Obowiązująca ustawa Prawo energetyczne jest ukierunkowana, co do zasady, na tzw. „dużą energetykę”. Nie jest to rozwiązanie trafne. Docelowo należy założyć znaczący wzrost w bilansie energetycznym kraju udziału źródeł małych (często eksploatowanych

¹⁹ Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.

²⁰ Dz. U. z 2014 r., poz. 613 ze zm.

²¹ Dz. U. z 2013 r., poz. 21 ze zm.

²² Dz. U. z 2012 r., poz. 264 ze zm.

²³ Dz. U. Nr 135, poz. 789 ze zm.

przez osoby fizyczne). Dlatego konieczna jest wspólna regulacja, która pozwoli w sposób bezkonfliktowy współistnieć (i wzajemnie się uzupełniać) tym dwóm „filozofiom” zaopatrzenia w energię.

Nie ulega wreszcie wątpliwości, że dla rozwoju gospodarki narodowej zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego odgrywa podstawową rolę. Nie można jednak rozpatrywać tego pojęcia w oderwaniu od przepisów szeroko rozumianego prawa ochrony środowiska, które służy realizacji zasady zrównoważonego rozwoju. Uzasadnieniem tej tezy może być samo odwołanie do definicji bezpieczeństwa energetycznego jako stanu gospodarki umożliwiającego pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska. W świetle tego bezpieczeństwo energetyczne będzie polegało na bezpiecznym dla środowiska zaopatrzeniu w źródła (nośniki) energii, budowie niezbędnej infrastruktury, wytworzeniu, przesyłach i wreszcie jej wykorzystaniu.

Biorąc pod uwagę powyższe można stwierdzić, iż wspomniane przepisy ustawy Prawo energetyczne, ustawy składające się na szeroko rozumiane prawo ochrony środowiska oraz międzynarodowe i europejskie zobowiązania Polski statuują nową dziedzinę prawa, którą można określić mianem prawa bezpieczeństwa energetycznego. Jego przedmiotem będzie prawna regulacja pozyskiwania, przesyłu i wykorzystania energii zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. De lege lata badania w tym zakresie mogą być prowadzone przede wszystkim w zakresie przepisów odnoszących się do powyższej problematyki rozrzuconych w różnych aktach prawnych. Docelowo jednak zasadne jest zgłoszenie postulatu zmiany przepisów regulujących tę problematykę i stworzenie aktu, który będzie ją regulował w sposób kompleksowy. Konieczne będzie również dokonanie odpowiednich odesłań do ustaw powszechnych związanych z problematyką realizacji poszczególnych celów składających się na pojęcie bezpieczeństwa energetycznego.